

Майнові авторські права на службовий твір: тенденції правового регулювання в Україні та країнах ЄС

Наталя Євгенівна Яркіна*

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Харків, Україна*

*e-mail: n.ye.yarkina@nlu.edu.ua

Анотація

Проблеми правової охорони прав на твори, які створюються працівниками у зв'язку з виконанням трудового договору, пов'язані з визначенням їхнього правового режиму та суб'єктів майнових прав. Актуальність дослідження зазначених питань обумовлена поширеністю правових конфліктів між автором-працівником і роботодавцем; відсутністю усталеної практики укладання договорів про розподіл майнових прав на твір між цими суб'єктами; суперечливістю законодавчих положень та неодноразовими змінами у правовому регулюванні. При проведенні наукового дослідження ставилося завдання проаналізувати процес трансформації правового режиму службових творів за законодавством України, визначити переваги та недоліки правового регулювання, проаналізувати досвід регулювання подібних відносин у країнах Європи. Мета роботи розкривається у сформульованих висновках щодо оптимальної моделі регулювання цих відносин у контексті збалансованої охорони прав їхніх суб'єктів. Дослідження цих відносин здійснено за допомогою низки наукових методів, зокрема, діалектичного, формально-логічного, аналізу та синтезу, системно-структурного, формально-юридичного, порівняльно-правового, логіко-юридичного, тлумачення правових норм, прогностичного, правового моделювання та логіко-юридичного методу. Вивчення питань практичного застосування положень законодавства, судового захисту відповідних прав, аналіз позицій науковців та практиків дозволили дійти висновку про неефективність моделі регулювання спільних авторських прав роботодавця та працівника. Сучасний стан досліджуваних відносин, досвід їхнього регулювання в європейських країнах, потреби гармонізації права України з правом країн Європи доводять доцільність надання майнових авторських прав на твори роботодавцеві, а також можливість включення авторської винагороди до заробітної плати працівника. На будь-якій стадії відносин у працівника та роботодавця зберігається правова можливість укласти договір про правовий режим творів, юридичну частку майнових прав на них, виплату авторської винагороди за виконання окремих завдань тощо. З метою усунення суперечностей між правовими нормами відповідно до усталених принципів авторського права запропоновано вне-

сення змін до законодавчих положень, зокрема, передбачити виникнення (а не перехід) майнових авторських прав у роботодавця, як первинного суб'єкта, з моменту створення твору. Обґрунтовано необхідність виключення із закону норми про право роботодавця доручати іншим працівникам завершувати, доповнювати та змінювати твори без згоди їхнього автора, оскільки подібні дії здатні порушити немайнове право автора й завдати шкоди його творчій репутації.

Ключові слова: автор; службовий твір; автор-працівник; авторські права роботодавця; немайнові права автора.

Exploitation Copyrights for a Work Created by an Employee: Trends of Legal Regulation in Ukraine and EU Countries

Natalia Ye. Yarkina*

Yaroslav Mudryi National Law University
Kharkiv, Ukraine

*e-mail: n.ye.yarkina@nlu.edu.ua

Abstract

The problems of legal protection of rights to works created by employees in connection with the performance of an employment contract are related to the definition of their legal regime and subjects of exploitation rights. The relevance of the study of these issues is due to the prevalence of legal conflicts between the author-employee and employer; the lack of an established practice of concluding agreements on the distribution of exploitation rights to a work between these entities; inconsistency of legislative provisions and repeated changes in legal regulation. When conducting a scientific study, the tasks were to analyze the process of transformation of the legal regime of works created by an employee under the legislation of Ukraine, to determine the advantages and disadvantages of legal regulation, to study the experience of regulating similar relations in European countries. The purpose of the work is reflected in the formulated conclusions regarding the optimal model of regulation of these relations in the context of balanced protection of the rights of their subjects. The study of the outlined relationships was carried out using a number of scientific methods, in particular, dialectical, formal-logical, analysis and synthesis, system-structural, formal-legal, comparative-legal, logical-legal, method of interpreting legal norms, prognostic, method of legal modeling, logical and legal method. Studying the issues of practical application of the provisions of the legislation, judicial protection of the relevant rights, analysis of the positions of scientists and practitioners made it possible to draw a conclusion about the ineffectiveness of the model of regulation of joint copyrights of the employer and the employee. The current state of the studied relations, the experience of their

regulation in European countries, the need to harmonize the law of Ukraine with the law of European countries prove the expediency of providing exploitation copyrights for works to the employer, as well as the possibility of including the copyright fee in the employee's salary. At any stage of the relationship, the employee and the employer retain the legal opportunity to enter into an agreement on the legal regime of works, the legal fate of exploitation rights to them, payment of royalties for the performance of certain tasks, etc. In order to eliminate conflicts between legal norms, in accordance with the established principles of copyright, amendments to the legislative provisions are proposed. In particular, it is proposed to provide for the emergence (rather than the transfer) of exploitation copyrights from the employer, as the primary subject, from the moment of creation of the work. The need to exclude from the law the norm on the employer's right to instruct other employees to complete, supplement and change works without the consent of their author is substantiated, since such actions can violate the author's moral right and harm his creative reputation.

Keywords: author; a work created by an employee; the author is an employee; employer's copyright; moral rights of the author.

Вступ

Службові твори складають значну частину від всієї кількості інтелектуальних продуктів, які створюються з метою комерційного використання. Тому питання охорони авторських прав у процесі поширення службових об'єктів завжди було й залишається актуальним. Воно викликає чимало спірних ситуацій на практиці, більшість з яких стосується визнання твору службовим, а також встановлення належності майнових авторських прав на нього.

Проблематика визначення суб'єкта авторських прав на службовий твір обумовлена як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами. Серед об'єктивних причин слід відзначити занадто стисле законодавче регулювання правового режиму службових творів, а також тривале існування суперечностей між нормами ст. 429 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1] та ст. 16 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон № 3792-XII [2]) (у редакції закону України від 11.07.2001 р.). Суб'єктивним чинником, що ускладнює вирішення конфліктів між роботодавцем і автором-працівником, є відсутність сталої практики укладення договорів щодо розподілу майнових авторських прав на вже створені твори або договорів щодо визначення правового режиму майбутніх об'єктів, які мають стати результатом виконання працівником своєї трудової функції. Відповідно на практиці при зіткненні інтересів працівника та роботодавця перш за все оспорюванню підлягає характер творів та віднесення їх до категорії службових. У зв'язку з цим чимало наукових досліджень присвячувалось питанням виокремлення ознак, які в сукупності дозволяють встановити службо-

вий характер твору і вирішити таким чином питання його правового режиму [3; 4].

Іншим проблемним аспектом правозастосовчої діяльності стала реалізація спільних авторських прав роботодавця та працівника, встановлена ст. 429 ЦК України (в редакції від 16.01.2003 р.). Режим спільних прав підлягав застосуванню за відсутності домовленості про інший розподіл прав та порядок їх здійснення. Оскільки ця норма тривалий час перебувала в суперечності з нормою ст. 16 Закону № 3792-ХІІ, науковці не втомлювались вказувати на необхідність виправлення цієї колізії та приведення у відповідність даних нормативних положень [5, с. 152; 6; 7, с. 116]. Крім того, у фаховому середовищі підкреслювалось, що неузгодженість між законодавчими нормами призводить до суперечливої судової практики, правової невизначеності у випадках, коли договірне регулювання розподілу прав на службові твори між сторонами відсутнє [8].

Стосовно самого режиму спільних прав на службовий твір дослідники нерідко вказували на практичну складність його реалізації [5, с. 152], критикували норми про спільну належність майнових прав на службовий твір автору і роботодавцю [9], обґрунтовували доцільність внесення змін до законодавства, згідно з якими майнові права на об'єкт, створений працівником у зв'язку із виконанням трудового договору належатимуть роботодавцеві, якщо інше не передбачено договором [5, с. 152]; підкреслювали, що майнові права на такі службові твори як комп'ютерна програма та база даних мають належати роботодавцю, якщо інше не встановлено трудовим договором [10, с. 140]. Враховуючи масштабність ринку програмного забезпечення, науковці наголошували на необхідності розробити такий законодавчий механізм, який здатний забезпечити належний захист прав усіх зацікавлених сторін, включаючи авторів програмного продукту, споживачів і користувачів [11].

Відзначимо, що окреслена проблематика реалізації прав на службові твори мала відбиток і в судовій практиці. Відомі прецеденти, коли тривале судове провадження з неодноразовим переглядом справи судом касаційної інстанції було пов'язане, з одного боку, з бажанням працівників реалізувати спільні майнові права на службовий твір, а з іншого – з труднощами доведення наявності в них відповідних прав [12].

У контексті сучасних загальноєвропейських тенденцій модернізації приватного права особливе значення має уніфікація та гармонізація приватноправового регулювання в Україні з правом країн Європи, зокрема з урахування новітніх міжнародних документів. На шляху наближення національного законодавства до законодавства ЄС Україна взяла на себе низку зобов'язань, визначених Угодою про асоціацію між Україною,

з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [13]. Глава 9 «Інтелектуальна власність» розділу IV вказаного документа містить основні положення директив та регламентів ЄС з питань захисту прав інтелектуальної власності. Відповідні правила, в тому числі у сфері здійснення авторських прав на службові комп'ютерні програми, стали моделлю для поступового оновлення законодавства України.

У досліджуваній сфері відносин суттєві зміни відбулися після набрання чинності законами України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [14] та «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 р. [15]. У результаті підходи до регулювання правового режиму службових творів і належності майнових авторських прав на них значно змінені. Водночас не слід забувати, що правильне визначення суб'єктів авторських прав має відбуватися на підставі тих правових положень, які були чинними на момент створення службового твору, тобто виникнення цих прав. Починаючи з прийняття у 1993 р. першої редакції Закону № 3792-ХІІ [2], підходи до регулювання цих відносин неодноразово змінювались. Саме тому дослідження процесу трансформації правового режиму службових творів доцільно розпочати з моменту його першого регулювання в законодавстві України, простежити тенденції зміни цього регулювання, визначити часові межі кожного періоду до наступних змін. Крім означених завдань, у статті буде проаналізовано переваги та недоліки введених новел, вивчено підходи до регулювання відповідних питань в окремих національних правових системах європейських країн. Метою цього дослідження є формулювання висновків щодо оптимальної на наш погляд моделі регулювання відносин, які виникають у зв'язку зі створенням та використанням службових творів.

Матеріали та методи

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнофілософських, загальнонаукових, спеціальнонаукових, а також правових методів, які забезпечили здійснення всебічного аналізу процесів та явищ, притаманних авторсько-правовим відносинам у сфері створення службових творів. Зокрема, в процесі нашого дослідження використано такі методи: діалектичний, формально-логічний, аналізу і синтезу, системно-структурний, формально-юридичний, порівняльно-правовий, логіко-юридичний, тлумачення правових норм, прогностичний, правового моделювання, логіко-юридичний та ін.

Так, застосування діалектичного методу пізнання дозволило проаналізувати розвиток і сучасний стан суспільних відносин, в яких автор,

виконуючи трудову функцію, створює охоронювані авторським правом твори; виявити закономірні потреби справедливого балансування інтересів всіх учасників таких відносин; аргументувати неефективність правового режиму спільних прав інтелектуальної власності на службові твори. За допомогою формально-логічного методу пізнання досліджено правові норми вітчизняного законодавства, які на різних етапах його становлення визначали поняття творів, що створюються в процесі виконання трудового договору (контракту) або службового завдання, регулювали їхнє використання та виплату авторської винагороди, а також змінювали регуляторні підходи в процесі розвитку авторсько-правового законодавства; проведено оцінку сучасних тенденцій пошуку оптимальних моделей регулювання. Метод аналізу та синтезу застосовувався з метою вивчення правового становища кожного з суб'єктів окреслених відносин, а саме роботодавців та працівників, які в рамках трудових відносин створюють охоронювані авторським правом твори; виокремлення їхнього правового інтересу в цих відносинах, формулювання висновків щодо поєднання та балансування інтересів всіх учасників за допомогою ефективної моделі регулювання. На основі системно-структурного методу правовідносини, пов'язані зі створенням службових творів, розглянуто як складову частину великого обсягу авторсько-правових відносин, до яких мають застосовуватися загальні засади авторського права і усталене розуміння авторсько-правової термінології, а також виокремити специфіку вузького кола відносин за участю роботодавця та працівника-автора. Таким чином, нові положення законодавства у сфері здійснення немайнових та майнових авторських прав на службові твори було оцінено з точки зору загальних засад охорони цих прав в авторському праві, а також сформульовано висновки щодо їхніх окремих недоліків. Формально-юридичний метод використано під час вивчення специфіки національного авторсько-правового законодавства європейських країн, а також особливостей регулювання подібних відносин в Україні. На основі порівняльно-правового методу зроблено порівняльний аналіз регулювання досліджуваних відносин в окремих країнах Європейського співтовариства, проведено оцінку ступеня деталізації правового регулювання, окреслено загальні тенденції гармонізації національних законів із правом ЄС. За допомогою методу тлумачення правових норм розкрито зміст окремих нормативних термінів, а також сферу їхнього застосування в авторському праві, на цій основі виявлено суперечливість окремих положень нового Закону України «Про авторське право і суміжні права». Використання прогностичного методу дало змогу передбачити як позитивні, так і негативні практичні наслідки застосування новел закону, спрогнозувати ризики порушення немайнових прав автора та надати відповідні

пропозиції щодо усунення відповідних недоліків регулювання. Метод правового моделювання допоміг проаналізувати наукові пропозиції дослідників щодо внесення змін до законодавчих положень відносно розподілу майнових авторських прав на службові твори, встановлення винагороди за їхнє створення та використання, здійснення роботодавцем окремих немайнових правомочностей відносно службових творів; сформулювати власне бачення щодо обґрунтованості існуючих підходів, їхньої ефективності, а також висловити власну позицію з відповідних проблемних питань.

З метою формулювання висновків проведеного наукового дослідження відповідно до поставлених завдань застосовано логіко-юридичний метод. Спираючись на власний науковий аналіз досліджуваних відносин, тенденцій їхнього розвитку та сучасного стану правового регулювання, проблематику судового захисту прав, а також оцінку євроінтеграційних заходів у правотворчій діяльності сформульовано висновки та запропоновано рекомендації стосовно оптимального регулювання досліджуваних відносин, внесення змін та усунення суперечностей в законодавчих положеннях.

Результати та обговорення

Правовий режим службових творів за законодавством України (зміни регуляторних підходів)

Першою редакцією Закону України № 3792-XII від 23.12.1993 р. [2] (введеного у дію 23.02.1994 р.) передбачалося, що авторське право на твір, створений за договором з автором, який працює за наймом, належить його автору; виключне право на використання такого твору належить особі, з якою автор перебуває у трудових відносинах (роботодавцю), якщо інше не передбачено договором (ст. 20). Наведена норма не вказувала на характер наданих прав, але з урахуванням змісту ст. 14 цього закону, яка визначає виключне право на використання як майнове право, слід зазначити, що майнові права на службовий твір за першою редакцією цього закону визнавались за роботодавцем. Наступна редакція Закону № 3792-XII [2] від 11.07.2001 р., яка набрала чинності 16.08.2001 р., не змінила підходів до регулювання прав на службові твори, але більш чітко розмежувала і позначила характер належних особам прав. Нею встановлювалося, що авторське особисте немайнове право на службовий твір належить його автору; виключне майнове право на службовий твір належить роботодавцю, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем (ст. 16).

Прийняттям Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. [1], який набрав чинності 01.01.2004 р., законодавець повністю змінив регу-

лювання цих відносин. Передбачалося, що особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт. У випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати юридичній або фізичній особі, де або у якої працює працівник. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, спільно, якщо інше не встановлено договором (ст. 429 ЦК України). Отже, позиція була змінена стосовно належності майнових авторських прав і полягала в тому, що автор (працівник) і роботодавець за загальним правилом спільно володіють ними. Тлумачення цієї норми призвело до висновку, що здійснення і розпоряджання цими правами має відбуватися за взаємною згодою зазначених суб'єктів. Незважаючи на існуючу можливість врегулювати в договорі інший розподіл прав, у більшості спорів, що виникали стосовно службових творів, з'ясовувалось, що така домовленість відсутня, а тому слід керуватися законодавчим правилом. Останнє, на нашу думку, не можна вважати вдалим з огляду на те, що роботодавець зазвичай вкладає різноманітні інвестиції у створення об'єкта (організаційні, фінансові, матеріально-технічні тощо), а тому розраховує на безперешкодне використання створеного працівником об'єкта. Натомість він отримує додаткові складнощі у вигляді необхідності узгоджувати з ним будь-яке використання твору, навіть у випадку припинення трудових відносин, а у разі необґрунтованої чи недоброчесної відмови не може подолати цю перешкоду.

Проблематика регулювання спільних прав на службові твори має ще один важливий аспект, пов'язаний із виплатою авторської винагороди за створені під час виконання трудової функції об'єкти. Спираючись на положення ст. 429 ЦК України [1] про спільні права працівника та роботодавця, судова практика пішла шляхом чіткого відмежування авторської винагороди від заробітної плати і зафіксувала позицію, що за створення і використання службового твору автору належить авторська винагорода; виплата працівникові заробітної плати не є тотожною виплаті йому авторської винагороди за створений твір у зв'язку з виконанням трудового договору [16, п.п. 24, 25]. Верховний Суд, застосовуючи такий підхід, підкреслював, що виплата заробітної плати не є винагородою за використання об'єкта права інтелектуальної власності, а є оплатою за процес праці, в результаті якого може бути створено об'єкт авторського права; об'єктом трудових відносин виступає саме процес праці, а не її кінцевий результат; правові умови створення

об'єкта авторського права регулюються трудовим законодавством, а використання об'єкта авторського права регулюється цивільним законодавством, зокрема ст. 443 ЦК України та ст. 15 Закону № 3792-ХІІ. Тому відсутність згоди автора службового твору на його використання є підставою вважати, що його майнові права порушено; використання об'єкта інтелектуальної власності без виплати її автору винагороди є порушенням авторського права [17].

Таким чином, суд, оцінюючи відносини по створенню творів у рамках виконання трудових обов'язків, розглядав їх по-суті у двох вимірах. Перший – трудові відносини як процес, здійснення трудової функції як такої, за що працівник (автор) отримує заробітну плату, другий – цивільно-правові відносини, в яких створюється охоронюваний результат творчої діяльності, а його автор набуває виключних майнових прав дозволяти чи забороняти використання, відтак й отримувати винагороду за використання твору. При цьому логічно постає питання: чи задовольнить роботодавця трудовий процес як такий, якщо він не призведе до створення об'єктів інтелектуальної власності, заради яких працівник наймався на роботу? Напевно, у більшості випадків відповідь буде негативною. Як влучно зауважив І. Томаров, в сучасному світі роботодавець очікує від працівника результат, а не імітацію бурхливої діяльності; створення твору є частиною трудових обов'язків; заробітна плата є винагородою за створення службових творів і передачу майнових прав роботодавцю [18].

Погоджуючись з наведеною оцінкою описаних відносин, відзначимо, що роботодавець має сплачувати саме за результат роботи, який є логічним і очікуваним наслідком виконання трудової функції. Якщо ж вона потребує особливих творчих здібностей, то й оплата цього процесу має бути справедливою і відповідною докладеним зусиллям. У реальності ринок праці вже давно відбиває ці економічні закони, а працівники затребуваних творчих професій можуть претендувати на більш високий рівень оплати своєї праці та її результатів. Ці міркування, серед інших, ілюструють доцільність останніх змін у законодавчому регулюванні майнових прав на службові твори і закріплення їх саме за роботодавцем, якщо між ним та працівником відсутні інші спеціальні домовленості щодо їхнього розподілу. Роботодавець при цьому не матиме додаткових перешкод для використання об'єкта у вигляді необхідності отримувати згоду від автора, відтак не матиме обов'язку сплачувати авторську винагороду окремо від заробітної плати, а також не перебуватиме під ризиком судових позовів про її стягнення після звільнення працівника. Що стосується працівника – автора майбутніх службових творів, то на етапі укладення трудового договору він має

вирішити для себе питання прийнятності запропонованої заробітної плати з урахуванням прогнозованої складності, інтенсивності і результативності творчого процесу, що складатиме сутність його трудової функції. Водночас у працівника та роботодавця, незалежно від того, на якій стадії перебувають їхні відносини, завжди зберігається правова можливість укласти окремих договір про правовий режим створених або майбутніх службових творів, юридичну частку майнових прав на них, виплату винагороди за виконання особливо складних завдань або завдань, не визначених трудовим договором тощо. Науковцями зазначалося, що застосування договірного регулювання питань здійснення прав на твори, створені працівником в порядку виконання трудового договору, доцільно та особливо актуально для ІТ-компаній, кіностудій, наукових установ тощо [19, с. 70].

Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [13] прагнення імплементувати її положення, а саме ч. 4 ст. 181, які за замовчуванням залишають всі майнові права на службові комп'ютерні програми за роботодавцем, стало основою для перших кроків в напрямку відходу від правила «спільних прав». Відбулося це спочатку частково. Новели були введені в законодавство за допомогою Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15.07.2021 р. [14] (набрав чинності 14.08.2021 р.), який додав до спеціальної ст. 440 ЦК України нову частину. Вона передбачала належність майнових прав на комп'ютерні програми та (або) бази даних, створені у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту), саме роботодавцю, тобто юридичній або фізичній особі, де або у якої працює працівник, який створив зазначені об'єкти, якщо інше не встановлено договором. Цілком зрозуміло, що точкова зміна окремих законодавчих положень не є ефективним способом регулювання відносин, адже це потребує системного підходу. Нарешті наступний крок законодавця остаточно скасував режим спільних прав на службові твори. Новий Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 р. № 2811-IX [15] (набрав чинності 01.01.2023 р.) зробив універсальним правило про належність майнових прав на службові твори будь-якого виду роботодавцеві (за відсутності договору про інший розподіл прав). Аналогічні зміни також були внесені до ч. 3 ст. 440 ЦК України. Відповідно логічними і виправданими виглядають зміни, які торкнулися виплати авторської винагороди, адже якщо посадові обов'язки працівника прямо передбачають створення службових творів відповідних видів, авторська винагорода за їх створення і використання може бути включена до заробітної плати працівника відповідно до договору [15, ст. 14].

Правове регулювання відносин щодо службових творів в європейських країнах

На сучасному етапі оновлення й рекодифікації цивільного законодавства України серед українських вчених популярною є ідея вдосконалення авторсько-правових положень на основі вивчення правового регулювання в країнах ЄС, що знаходить свій відбиток в низці наукових праць [20–22]. Вважаючи такий підхід доцільним, звернемось до практики регулювання відносин щодо створення і використання службових творів у національних законах європейських країн, де доволі часто авторські права закріплюються в тій чи іншій формі за роботодавцем. Наведемо декілька прикладів.

Кодексом інтелектуальної власності Франції [23] передбачене поняття «колективний твір», який створюється з ініціативи фізичної або юридичної особи, що його редагує, публікує й розкриває під власним керівництвом та ім'ям. Особистий внесок різних авторів, які брали участь у його розробці, утворює єдиний цілісний результат, без можливості приписувати кожному з авторів окреме право на весь твір (ст. L113-2). Зміст цього нормативного положення свідчить про те, що колективний твір за своїми ознаками може охоплювати й такі твори, які створюються колективом авторів, що перебувають у трудових відносинах з ініціатором їхнього створення, тобто роботодавцем. Відповідно до ст. L113-5 зазначеного кодексу колективний твір, якщо не доведено протилежне, визнається власністю фізичної або юридичної особи, під назвою якої він обнародується; ця особа наділяється правами автора. Окремими положеннями кодексу регулюються майнові права на програмне забезпечення, яке створюється одним або декількома працівниками під час виконання своїх обов'язків або відповідно до інструкції від роботодавця. Якщо немає законодавчих положень або застережень про інше, майнові права на таке програмне забезпечення надаються роботодавцеві, який має повноваження на його використання [23, ст. L113-9]. Поняття колективного твору містить також закон Італії про охорону авторських і суміжних прав, який визнає автором особу, що організовує і керує створенням такого твору [24, ст. 7].

Закон про авторське право і суміжні права Німеччини у випадках створення твору в трудових або службових відносинах приписує застосовувати положення цього закону про договірний порядок надання автором виключного або невиключного права на використання твору [25, ст. 43]. Водночас спеціальне регулювання здійснено відносно правового режиму комп'ютерної програми, створеної працівником під час виконання ним своїх трудових обов'язків або згідно з інструкціями роботодавця. За останнім закріплено виключне право здійснювати всі

майнові права на цю програму, якщо інше не встановлено договором [25, ст. 69b].

Закон про авторське право Нідерландів містить універсальне правило щодо будь-яких творів, яке передбачає, що особа, на службі в якій створено твори літератури, науки чи мистецтва, вважається їхнім створювачем, якщо інше не домовлено з працівником [26, ст. 7].

Детальне регулювання правового режиму колективних творів, а також інших творів, які можуть створюватися в рамках трудових відносин, здійснюється законодавством Польщі. Законом Польщі про авторські і суміжні права визначено, що майнові авторські права на колективний твір, зокрема енциклопедії, періодичні видання, належать виробнику або видавництву, а відносно тих окремих частин, що мають самостійне значення, їхньому творцеві [27, ст. 11]. Загальне правило цього закону щодо будь-яких службових творів передбачає, що роботодавець, працівник якого створив твір в результаті виконання трудових обов'язків, після прийняття виконаної роботи набуває авторські права в обсязі, що обумовлений метою трудового договору, якщо законом або трудовим договором не передбачено інше. У разі, якщо роботодавець протягом двох років з дня прийняття роботи не розпочинає обумовленого трудовим договором розповсюдження твору, створювач вправі вказати відповідному роботодавцеві в письмовій формі строк для розповсюдження. Після його спливу, якщо твір не був використаний, права роботодавця на твір припиняються і разом з правом власності на об'єкт, на якому цей твір зафіксовано, повертаються створювачу, якщо договором не передбачено інше [Там само, ст. 12]. Окремо регулюється використання наукових праць [Там само, ст. 14]. Пріоритет на їх публікацію, якщо інше не передбачено трудовим договором, має наукова установа, в якій працює автор. Останній має право на винагороду, але без такої установи може використовувати наукові результати, що містяться в науковій праці, ділитися ними з третіми особами, якщо таке використання відповідає узгодженій меті створення твору або обумовлювалось в договорі. Пріоритетне право установи на публікацію твору припиняється, якщо протягом шести місяців після передачі твору з автором не буде укладено договору на видання твору або якщо протягом двох років з дати його укладання твір не було опубліковано. Таким чином, польське законодавство не лише закріпило майнові права на використання службових творів за роботодавцем, але й встановило певні гарантії для працівника (автора) на випадок недобросовісної реалізації роботодавцем зазначених прав.

Наведені приклади свідчать про те, що в європейських країнах практика захисту інтересів роботодавців і закріплення за ними прав на

використання службових творів є доволі поширена, хоча й відрізняється ступенем деталізації регулювання, акцентуванням на окремих видах творів, наявністю додаткових гарантій захисту інтересів автора. На ці особливості впливає, зокрема, стан та пріоритетні напрямки розвитку економіки держав, традиції регулювання цих відносин, швидкість законотворчих процесів в контексті гармонізації законодавства країн-членів ЄС та ін. Водночас уніфікованим для європейського законодавства є підхід щодо прав на службові комп'ютерні програми, адже Директивою 2009/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.04.2009 р. про правову охорону комп'ютерних програм [28] передбачається: якщо комп'ютерна програма створена працівником під час виконання ним службових обов'язків або за вказівками його роботодавця, лише роботодавець має право користуватися всіма майновими правами на створену таким чином програму, якщо інше не передбачене договором (ч. 3 ст. 2).

Україна, прагнучи інтегруватися в європейський правовий та економічний простір, має, з одного боку, спиратися на положення міжнародних уніфікаційних документів, тенденції та моделі оптимальної регламентації відповідних відносин в європейських країнах, а з іншого – враховувати основні принципи вітчизняної доктрини авторського права, в тому числі щодо захисту прав та інтересів автора твору. Підходячи саме з таких позицій до оцінки новел законодавства, варто говорити не лише про досягнення законодавця щодо втілення міжнародних стандартів правової охорони інтелектуальної власності, але й про певні недоліки, які супроводжують процес її реформування.

Недоліки законодавчих новел щодо прав на службові твори

На наш погляд, до таких слід віднести суперечливість окремих положень нового закону України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 р. [15]. Так, відповідно до ст. 14 цього закону майнові права на службовий твір переходять до роботодавця з моменту створення службового твору в повному складі, якщо інше не передбачено цим законом, трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір, укладеним між працівником (автором) і роботодавцем. Таким чином, закон передбачив не виникнення майнових авторських прав у роботодавця, а їхній *перехід* від працівника (автора). Причому такий перехід відповідно до наведеної норми відбувається з моменту створення твору. Відповідно роботодавець стає суб'єктом авторського права внаслідок правонаступництва. Термін «перехід» означає, що ці права *не передаються* автором, а *переходять* від нього. Певну аналогію тут можна провести з переходом прав в порядку спадкового правонаступництва, адже воляова передача прав після смерті спадкодавця неможлива. За цією логікою термін «пере-

хід» свідчить про те, що авторські права виникають у роботодавця в силу припису закону і без волевиявлення автора, відтак факт їхнього переходу оформлення не потребує. Вірогідно, застосоване нормативне формулювання мало за мету створити механізм автоматичного набуття цих прав роботодавцем без необхідності супроводжувати його документальними формальностями. Проте воно входить у суперечність з іншими нормами цього ж закону, а саме щодо виникнення авторських прав у автора як первинного суб'єкта з моменту створення твору [15, ст. 9]. Постає питання: яким чином створення твору, як один і той самий юридичний факт, може одночасно служити і підставою для виникнення прав у автора, і підставою його переходу від автора до роботодавця. Адже зрозуміло, що навіть у разі відсутності волевиявлення на такий перехід, йдеться про послідовні юридичні факти – спочатку виникнення прав у автора, а вже потім перехід до роботодавця. На думку І. Є. Якубівського, створення твору слід розуміти як юридичний факт, що є підставою виникнення авторського права на твір [5, с. 141]. Тому видається, що для уникнення наведеної суперечності в законі слід було передбачити, що майнові авторські права у роботодавця саме *виникають* з моменту створення твору, а не переходять від автора. На наш погляд, таке регулювання було б правильним по-суті, забезпечувало б механізм автоматичного набуття прав роботодавцем, не суперечило нормі про виникнення авторських прав з моменту створення твору, а також узгоджувалось би з нормою ч. 2 ст. 435 ЦК України, що визнає суб'єктами авторського права фізичних та юридичних осіб, які *набули прав* на твори *відповідно до договору або закону*. Таким чином, вважаємо, що факт створення службового твору є моментом набуття майнових авторських прав роботодавцем в силу закону, тобто первинного набуття. Зауважимо, що серед науковців немає єдності в розумінні характеру підстави набуття роботодавцем авторських прав на службовий твір, адже одні розглядають її як похідну підставу [5, с. 150], інші – як первинну, коли роботодавець набуває авторські права в силу закону з факту створення твору [29, с. 46]. Підтримуємо саме останню позицію з огляду на наведену вище аргументацію.

Інший проблемний момент в регулюванні авторських прав на службові твори новим законом [15] вбачаємо у закріпленні за роботодавцем права доручати іншій особі завершити незавершений твір, вносити зміни у завершений твір, супроводжувати його ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір (ч. 3 ст. 14). За своїм характером надане роботодавцеві право належить до категорії немайнових прав. Цим законом воно визначено як право вимагати збереження цілісності твору, протидіяти

будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, у тому числі супроводження твору ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо без згоди автора (ч. 1 ст. 11). Традиційно для авторського права вказані дії визнаються такими, що можуть завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності, а тому автор вправі забороняти такі дії, перешкоджати їм, а у разі їх вчинення – вимагати відновлення первісного вигляду твору. Саме тому це право, як і інші немайнові права, є невідчужуваним. Такий характер немайнових прав послідовно закріплений в новому законі: особисті немайнові права належать лише автору та не можуть бути передані (відчужені) іншим особам і не переходять у спадщину [15, ст. 11].

Таким чином, законодавець, дозволивши роботодавцю доручати іншим працівникам доробляти та змінювати службові твори без згоди їхнього автора, допустив можливість порушення немайнового права автора на забезпечення недоторканності та цілісності твору. Вважаємо, що такий підхід не лише суперечить засадам авторського права в частині захисту честі і репутації створювача, але й може призвести до негативних наслідків у вигляді завдання шкоди творчій репутації автора (працівника). Особливо відчутними такі наслідки можуть бути в тих сферах діяльності, де працівник не просто виконує трудову функцію, але й формує таким чином власну репутацію (наприклад, у наукових колах, творчих колективах, журналістській спільноті, медіа-просторі тощо), яка в подальшому забезпечує його просування в професії, визначає затребуваність та цінність його праці. Втручання інших працівників в доопрацювання та зміну завершених чи незавершених творів порушує немайнове право автора, позбавляє можливості захищати свою творчу репутацію і перешкоджати їй приниженню, а також породжує проблематику вимушеного співавторства. Саме тому вважаємо надання подібного права роботодавцеві невиправданим і таким, що суперечить засадам авторського права.

Зазначимо, що науковці, звертаючи увагу на колізію між ч. 3 ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [15], яка фактично уповноважує роботодавця здійснювати особисті немайнові права на службовий твір, та ч. 1 ст. 11 цього ж закону щодо змісту особистих немайнових прав автора, запропонували закріпити в ньому правило, за яким роботодавець зможе доручити іншій особі завершити незавершений службовий твір, вносити зміни у завершений службовий твір, супроводжувати його передмовами, післямовами, ілюстраціями, тощо лише у разі, якщо це передбачено договором між працівником і роботодавцем [30, с. 158]. Вважаємо, що запропонований підхід все ж таки не вирішить проблему порушення немайнового права автора – працівника.

Якщо згадуваний договір міститиме універсальний дозвіл на зміни та доопрацювання щодо всіх майбутніх творів, які створюватимуться працівником як службові, то в такому разі автор буде позбавлений можливості впливати на рішення роботодавця щодо вибору конкретної особи, яка такі зміни чи доопрацювання робитиме за завданням роботодавця, а також ступень її втручання в створений об'єкт. А тому ризики завдання шкоди честі й репутації автора, а також проблема небажаного співавторства нікуди не зникають і не можуть бути усунуті самим автором. Якщо уявити, що подібний договір має укладатися в разі потреби щодо окремого об'єкта з відповідним узгодженням з автором характеру подібних доопрацювань, то можна спрогнозувати, що вірогідність застосування цього правила буде низькою через ускладнення взаємовідносин роботодавця та працівника. З нашого погляду, зміст, якість та зовнішні ознаки завершеного твору мають визначатися лише його автором або колективом тих авторів, які, об'єднавши свої зусилля, злагоджено досягнуть очікуваного результату. Ефективна творча співпраця може відбутися або на основі домовленості між авторами на будь-якому етапі створення твору, або в рамках виконання службового завдання, наданого колективу авторів перед початком творчого проекту. Роботодавець, у свою чергу, може сприяти ефективному співавторству своїх працівників, пропонуючи зручні форми для їхньої спільної творчої діяльності, що і має підвищувати якість виконаної роботи.

З огляду на викладене, вважаємо, що норма, зафіксована в ч. 3 ст. 14, має бути виключена з нового закону [15], а традиційні засади регулювання немайнових авторських прав, які забезпечують їхню непорушність, залишитися незмінними.

Висновки

1. Дослідження відносин здійснення спільних майнових прав на службові твори, аналіз практики застосування відповідних законодавчих положень, вивчення проблематики судового захисту прав, аналіз позицій науковців і практиків щодо цього питання дозволяють стверджувати про неефективність регулювання авторських прав на службові твори як спільних для роботодавця та працівника.
2. Практика регулювання цих відносин законодавством європейських країн свідчить про поширеність підходу закріплення в тій чи іншій формі авторських прав за роботодавцем. Водночас правове регулювання в різних країнах відрізняється ступенем його деталізації, зокрема й щодо видів службових творів, наявністю додаткових гарантій захисту інтересів безпосереднього автора. Уніфікованим для європейського законодавства є підхід надання роботодавцеві всіх прав на викори-

стання службових комп'ютерних програм, якщо інше не передбачене договором.

3. Аналіз сучасного стану досліджуваних відносин, а також врахування потреб інтеграції України в європейський правовий простір підтверджують доцільність проведених змін у законодавчому регулюванні в частині закріплення універсального правила про належність майнових авторських прав на службові твори роботодавцеві, якщо між ним та працівником відсутні інші спеціальні домовленості щодо їхнього розподілу. виправданими видаються зміни, які торкнулися виплати авторської винагороди, що може бути включена до заробітної плати працівника. Отже, подібна модель регулювання відносин, які виникають у зв'язку зі створенням та використанням службових творів, видається оптимальною.

4. На будь-якій стадії відносин між працівником і роботодавцем у них зберігається можливість укласти окремих договір про правовий режим створених або майбутніх службових творів, про юридичну долю майнових прав на них, про виплату винагороди за виконання особливо складних завдань або завдань, не визначених трудовим договором тощо.

5. Дотримання принципів вітчизняної доктрини авторського права, зокрема щодо захисту прав та інтересів автора твору, вимагає усунення суперечливих положень, які з'являються в процесі оновлення законодавства.

Рекомендації

Наукова цінність статті полягає в тому, що нові положення законодавства про авторські права на службові твори були оцінені з точки зору загальних засад авторського права, зроблено висновки щодо переваг та недоліків окремих положень. На основі наукового аналізу досліджуваних відносин, стану правового регулювання та судового захисту прав сформульовано висновки та запропоновано рекомендації стосовно оптимального регулювання і внесення змін до нового Закону України «Про авторське право і суміжні права» [15]. Пропонується, по-перше, передбачити в ст. 14 цього Закону, що майнові авторські права у роботодавця виникають з моменту створення твору, а не переходять від автора. По-друге, вважаємо за необхідне виключити зі ст. 14 Закону [Там само] норму, яка надає роботодавцю право доручати іншим працівникам завершувати, доповнювати та змінювати службові твори без згоди їхнього автора, адже вона суперечить засадам авторського права, може призвести до негативних наслідків у вигляді завдання шкоди творчій репутації автора (працівника), а також створити проблематику вимушеного співавторства. Реалізація роботодавцем свого

інтересу в отриманні якісно виконаного результату творчої роботи має досягатися іншим шляхом, а саме через створення умов для ефективної взаємодії своїх працівників, яка ґрунтується або на домовленості між авторами, або на службовому завданні колективу авторів, сформованому перед початком творчого проєкту.

Список використаних джерел

- [1] Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 15.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 27.04.2023).
- [2] Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/ed20010816#Text> (дата звернення: 27.04.2023).
- [3] Аврамова О. Здійснення майнових прав на службові об'єкти інтелектуальної власності. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2017. № 5 (95). С. 135–141. URL: <http://yurradnik.com.ua/wp-content/uploads/2017/11/Avramova.pdf> (дата звернення: 27.04.2023).
- [4] Радкевич О. Право інтелектуальності власності на службовий твір. *Colloquium-journal*. 2021. № 24 (111). Część 2. С. 49–53. <https://doi.org/10.24412/2520-6990-2021-24111-49-53>.
- [5] Якубівський І. Є. Набуття, здійснення та захист майнових прав інтелектуальної власності в Україні : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 522 с.
- [6] Судаков В. Розв'язання колізій щодо виникнення виключних майнових прав на об'єкт авторського права, який створено на замовлення роботодавця (службовий твір). *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 5. С. 30–38. <https://doi.org/10.33731/52019.186314>.
- [7] Яворська О. Охорона прав інтелектуальної власності науково-педагогічних працівників: здобутки, перспективи, проблеми. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2016. Вип. 63. С. 113–119.
- [8] Ліпіна М. Службові твори: зміни у правовому регулюванні. *Юридична газета*. 2021. № 22(752), 25 листоп. С. 36–37. URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/sluzhbovi-tvori-zmini-u-pravovomu-regulyuvanni.html> (дата звернення: 27.04.2023).
- [9] Коноваленко В. Службові твори: хаос витісняє правопорядок. *Дзеркало тижня*. 2021, 14 жовт. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/sluzhbovi-tvori-khaos-vititsnjajepravoporjadok.html> (дата звернення: 27.04.2023).
- [10] Жилінкова О. Договірне регулювання відносин щодо інтелектуальної власності у сфері інформаційних технологій. *Право України*. 2018. № 1. С. 137–145.
- [11] Pikhurets O., Lytvyn S., Miroshnykov I., Mykolaiets V., Karashchuk O. Copyright regulation of relations with regard to software: Current state and perspectives. *International Journal of Emerging Technology and Advanced Engineering*. 2021. Vol. 11, issue 11. P. 161–168. https://doi.org/10.46338/ijetae1121_18/.
- [12] Постанова Верховного Суду від 04 серпня 2021 р., судова справа № 465/5652/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98869858> (дата звернення: 27.04.2023).
- [13] Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/984_011 (дата звернення: 27.04.2023).
- [14] Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15.07.2021 р. № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення: 27.04.2023).

- [15] Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> (дата звернення : 27.04.2023).
- [16] Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав : постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10#Text> (дата звернення : 27.04.2023).
- [17] Постанова Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 27 жовтня 2021 р., судова справа № 727/3072/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100816937> (дата звернення: 12.04.2023).
- [18] Томаров І. Винагорода за створення і використання службового твору. *Legal Shift: efficient legal content*. 16.12.2018. URL: <http://www.legalshift.com.ua/?p=1266> (дата звернення: 27.04.2023).
- [19] Yakubivskiy I. Y. Contract in legal regulation of intellectual property relations. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2020. 27 (2). P. 64–76. [https://doi.org/10.37635/jnalsu.27\(2\).2020.64-76](https://doi.org/10.37635/jnalsu.27(2).2020.64-76).
- [20] Tokareva V., Davydova I., Adamova E. Legal problems of the use of orphan works in digital age. *Juridical Tribune*. 2021. 11 (3). P. 452–471. <https://doi.org/10.24818/TBJ/2021/11/3.03>.
- [21] Myronenko N.M., Shtefan O.O., Kedia Y.O., Derkach O.B., Semeniuk K.O. Creative approaches to the creation of contemporary art objects and features of their legal protection. *International Journal of Criminology and Sociology*. 2021. 10. P. 368–382. <https://doi.org/10.6000/1929-4409.2021.10.45>.
- [22] Shtefan A. Freedom of panorama: The EU experience. *European Journal of Legal Studies*. 2019. 11 (2). P. 13–27. URL: <https://ejls.eu.eu/wp-content/uploads/sites/32/2019/05/2-EJLS-112-Shtefan.pdf>.
- [23] Code de la propriété intellectuelle (version consolidée au 15 novembre 2019). URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/540660> (last accessed: 27.04.2023).
- [24] Legge 22 aprile 1941, n. 633 sulla protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio (aggiornata con le modifiche introdotte dal legge 21 settembre 2022, n. 142). URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/585941> (last accessed: 27.04.2023).
- [25] Act on Copyright and Related Rights (Copyright Act, as amended up to Act of September 1, 2017). URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/474263> (last accessed: 27.04.2023).
- [26] Wet van 23 september 1912, houdende nieuwe regeling van het auteursrecht (Auteurswet 1912, tekst geldend op: 01-09-2017). URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/468397> (last accessed: 27.04.2023).
- [27] Ustawaz dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (zmieniona ustawa z dnia 13 lutego 2020 r.). URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/579753> (last accessed: 27.04.2023).
- [28] Про правову охорону комп'ютерних програм : Директива 2009/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.04.2009 р. URL: <https://document.vobu.ua/wp-content/uploads/2023/01/eu200924eu.pdf> (дата звернення: 27.04.2023).
- [29] Дмитришин В. С. Набуття та передання прав на службові об'єкти інтелектуальної власності. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2022. Вип. 2(54). С. 45–50. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.2\(54\).264398](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.2(54).264398).
- [30] Шимон С. І., Лупало О. А. Правовий режим службового твору як об'єкта авторських прав: законодавчі новели. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 156–159. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/35>.

References

- [1] Law of Ukraine No. 435-IV "Civil Code of Ukraine". (January 16, 2003). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/en/435-15#Text>.
- [2] Law of Ukraine No. 3792-XII "On Copyright And Related Rights". (December, 1993). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/ed20010816#Text>.
- [3] Avramova, O. (2017). Realization of Property Rights to Service Objects of Intellectual Property. *Small Notary Encyclopedia*, 5(95), 135-141. Retrieved from <http://yurradnik.com.ua/wp-content/uploads/2017/11/Avramova.pdf>.
- [4] Radkevych, O. (2021). Right of Intellectuality of Ownership to Official Creation of Proprietary Work. *Colloquium-journal*, 24 (111), Część 2, 49-53. <https://doi.org/10.24412/2520-6990-2021-24111-49-53>.
- [5] Iakubivskiy, I.Ie. (2018). *Acquisition, Implementation and Protection of Property Rights of Intellectual Property in Ukraine*. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv.
- [6] Sudakov, V. (2019). Resolution of Conflicts Regarding the Emergence of Exclusive Property Rights to an Object of Copyright Created by Order of the Employer (Service Work). *Theory and Practice of Intellectual Property*, 5, 30-38. <https://doi.org/10.33731/52019.186314>.
- [7] Yavorska, O. (2016). Protection of Intellectual Property Rights of Scientific and Pedagogical Workers: Achievements, Prospects, Problems. *Visnyk of the Lviv University. Series Law*, 63, 113-119.
- [8] Lipina, M. (November 25, 2021). Official Works: Changes in Legal Regulation. *Legal Newspaper*, 22(752), 36-37. Retrieved from <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/sluzhbovi-tvori-zmini-u-pravovomu-regulyuvanni.html>.
- [9] Konovalenko, V. (October 14, 2021). Official Works: Chaos Supplants Law and Order. *Mirror of the Week*. Retrieved from <https://zn.ua/ukr/internal/sluzhbovi-tvori-khaos-vitishnjaje-pravoporjadok.html>.
- [10] Zhylinkova, O. (2018). Contractual Regulation of Intellectual Property Relations in the Field of Information Technologies. *Law of Ukraine*, 1, 137-145.
- [11] Pikhurets, O., Lytvyn, S., Miroshnykov, I., Mykolaiets, V., & Karashchuk, O. (2021). Copyright Regulation of Relations with Regard to Software: Current State and Perspectives. *International Journal of Emerging Technology and Advanced Engineering*, 11(11), 161-168. https://doi.org/10.46338/ijetae1121_18.
- [12] Resolution of the Supreme Court of August 4, 2021 in the case No. 465/5652/15. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98869858>.
- [13] Association agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the One Part, and Ukraine, of the other part (June 27, 2014). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/984_011.
- [14] Law of Ukraine No. 1667-IX "On stimulating the development of the digital economy in Ukraine" (July 15, 2021). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>.
- [15] Law of Ukraine No. 2811-IX "On Copyright and Related Rights". (December 1, 2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>.
- [16] Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine No. 5 "On the Application of Legal Norms by Courts in Cases of Protection of Copyright and Related Rights". (June 4, 2010). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10#Text>.
- [17] Resolution of the Civil Court of Cassation of the Supreme Court of October 27, 2021 in the case No. 727/3072/18. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100816937>.
- [18] Tomarov, I. (2018). Remuneration for the creation and use of an official work. *Legal Shift: efficient legal content*. (December 16, 2018). Retrieved from <http://www.legal-shift.com.ua/?p=1266>.

- [19] Yakubivskyi, I.Y. (2020). Contract in Legal Regulation of Intellectual Property Relations. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 27(2), 64-76. [https://doi.org/10.37635/jnalsu.27\(2\).2020.64-76](https://doi.org/10.37635/jnalsu.27(2).2020.64-76).
- [20] Tokareva, V., Davydova, I., & Adamova, E. (2021). Legal Problems of the Use of Orphan Works in Digital Age. *Juridical Tribune*, 11(3), 452-471. <https://doi.org/10.24818/TBJ/2021/11/3.03>.
- [21] Myronenko, N.M., Shtefan, O.O., Kedia, Y.O., Derkach, O.B., & Semeniuk, K.O. (2021). Creative Approaches to the Creation of Contemporary art Objects and Features of their Legal Protection. *International Journal of Criminology and Sociology*, 10, 368-382. <https://doi.org/10.6000/1929-4409.2021.10.45>.
- [22] Shtefan, A. (2019). Freedom of Panorama: the EU Experience. *European Journal of Legal Studies*, 11 (2), 13-27. Retrieved from <https://ejls.eui.eu/wp-content/uploads/sites/32/2019/05/2-EJLS-112-Shtefan.pdf>.
- [23] Code de la propriété intellectuelle (version consolidée au 15 novembre 2019). Retrieved from <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/540660>.
- [24] Legge 22 aprile 1941, n. 633 sulla protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio (aggiornata con le modifiche introdotte dal legge 21 settembre 2022, n. 142). Retrieved from <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/585941>.
- [25] Act on Copyright and Related Rights (Copyright Act, as amended up to Act of September 1, 2017). Retrieved from <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/474263>.
- [26] Wet van 23 september 1912, houdende nieuwe regeling van het auteursrecht (Auteurswet 1912, tekst geldend op: 01-09-2017). Retrieved from <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/468397>.
- [27] Ustawaz dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (zmieniona ustawa z dnia 13 lutego 2020 r.). Retrieved from <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/579753>.
- [28] Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council "On the legal protection of computer programs". (April 23, 2009). Retrieved from <https://document.vobu.ua/wp-content/uploads/2023/01/eu200924eu.pdf>.
- [29] Dmytryshyn, V.S. (2022). Acquisition and Transfer of Rights to Service Objects of Intellectual Property. *Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute". Political Science. Sociology. Law*, 2(54), 45-50. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.2\(54\).264398](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.2(54).264398).
- [30] Shymon, S.I., & Lupalo, O.A. (2023). The Legal Regime of Official Work as an Object of Copyright: legislative novellas. *Juridical Scientific and Electronic Journal*, 1, 156-159. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/35>.

Наталя Євгенівна Яркіна

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри цивільного права № 1
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
61024, вул. Пушкінська, 77, Харків, Україна
e-mail: n.ye.yarkina@nlu.edu.ua
ORCID 0000-0001-9026-9385

Natalia Ye. Yarkina

Ph.D. in Law, Associate Professor,
Associate Professor of the Civil Law Department No. 1
Yaroslav Mudryi National Law University
61024, 77 Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine
e-mail: n.ye.yarkina@nlu.edu.ua
ORCID 0000-0001-9026-9385

Рекомендоване цитування: Яркіна Н. Є. Майнові авторські права на службовий твір: тенденції правового регулювання в Україні та країнах ЄС. *Теорія і практика правознавства*. 2023. Вип. 1(23). С. 62–83. <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2023.23.278100>.

Suggested Citation: Yarkina, N.Ye. (2023). Exploitation Copyrights for a Work Created by an Employee: Trends of Legal Regulation in Ukraine and EU Countries. *Theory and Practice of Jurisprudence*, 1(23), 62-83. <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2023.23.278100>.

Стаття надійшла / Submitted: 01.05.2023

Прорецензовано / Revised: 25.05.2023

Затверджено / Approved: 29.05.2023

Опубліковано / Published online: 30.06.2023